

УДК 37.037:796.011.3

**ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ
УЗАГАЛЬНЕНЬ У СФЕРІ ОСНОВНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ**

кандидат педагогічних наук, Ребрина А.А.

Хмельницький національний університет, Україна, Хмельницький

Суховієнко Н.А.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна,

Хмельницький

Авторами статті визначено та обґрунтовано значення, види та висвітлено концепцію ігрової діяльності як елементу виховання професійно-прикладної культури майбутнього фахівця в закладах основної та неформальної освіти. Проаналізовано практичний досвід роботи ДНЗ з питань використання педагогами-вихователями ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Ними укладено практичні та методичні поради батькам, вихователям дітей дошкільного освітняського закладу та слухачам курсів підвищення кваліфікації вихователів. В подальшому необхідно виявити передумови та педагогічні умови формування узагальнення як інтегрованої якості майбутнього вихователя в процесі виховання професійної культури фахівця.

Ключові слова: формування узагальнень, ігрова діяльність, неформальна освіта, майбутні вихователі, старший дошкільний і шкільний вік.

кандидат педагогических наук, Ребрина А.А., Суховиенко Н.А. Игровая деятельность как элемент формирования обобщений в сфере основного и неформального образования будущих воспитателей / Хмельницкий национальный университет, Украина, Хмельницкий, Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия, Украина, Хмельницкий

Авторами статьи определено и обосновано значение, виды и освещено концепцию игровой деятельности как элемента воспитания профессионально-прикладной культуры будущего специалиста в учреждениях основного и неформального образования. Проанализированы практический опыт работы ДОУ по вопросам использования педагогами-воспитателями игровой деятельности детей дошкольного возраста. Ими заключено практические и методические советы родителям, воспитателям детей дошкольного образовательного учреждения и слушателям курсов повышения квалификации воспитателей. В дальнейшем необходимо выявить предпосылки и педагогические условия формирования обобщения как интегрированного качества

будущего воспитателя в процессе воспитания профессиональной культуры специалиста.

Ключевые слова: формирование обобщений, игровая деятельность, неформальное образование, будущие воспитатели, старший дошкольный и школьный возраст.

PhD in Pedagogical Sciences, Rebryna A.A., Sukhovienko N.A. Gaming activities formation as an element generalized in basic and informal education of future educators / Khmelnytskyi National University is a Ukrainian university in Khmelnytsky, Khmelnytsky Humanities and Pedagogic Academy is a Ukrainian university in Khmelnytskyi

The authors identify types of gaming activity and highlight its concepts as part of vocational education in shaping applied culture of the future teachers and educators in primary schools and non-formal education. Ways of applying gaming activities in kindergartens by teachers and educators are analyzed. The authors outline methodical and practical advice to parents, teachers of preschool educational institutions and training courses caregivers. It is deemed necessary to identify further prerequisites and pedagogical conditions necessary to shape qualities of a future educator in the process of developing their professional culture.

Keywords: forming generalizations, gaming activity, informal education, future teachers, high school and school age.

Вступ. Демократичне громадянське суспільство вимагає розбудови Української держави та сприяє системному реформуванню освіти шляхом самовдосконалення кожної особистості незалежно від її віку, статі, національності й соціального стану, що відображається у Законах України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», «Національній доктрині розвитку освіти» й інших нормативно-правових актах [1; 2, с. 243].

Неформальна освіта доповнює традиційну формальну освіту, яка не в змозі повністю задовольнити прагнення кожної людини у сфері професійної, соціокультурної й громадської діяльності, що поширює впровадження неформальної освіти в закладах нетрадиційної освіти та вдосконалює основну освіту через навчання кожної особистості у певний за вибором час, спосіб, реалізацію життєвих планів, підвищення рівня професійної діяльності [1; 2, с. 243].

Водночас Конвенція організації об'єднаних націй (ООН) про права дитини закріпила право дітей на ігрову діяльність. Тому кожна дитина, незалежно від умов і часу та відчуваючи потребу у грі, має гарантовані можливості для реалізації власних ігрових задумів [4].

Деякі питання ігрової діяльності як елементу інтелектуального розвитку дитини вивчали Вернюк С.В., Кіньова О.А. Патій І.В. та ін. [4; 8; 9]. Проте теоретична та практична значущість цього дослідження та недостатня вивченість цієї проблеми зумовили вибір теми наукової

роботи «Ігрова діяльність як елемент формування узагальнень у сфері неформальної освіти майбутніх вихователів».

Формулювання мети статті та завдань. Метою нашого дослідження є теоретично-методичне обґрунтування ігрової діяльності як елементу формування узагальнень у сфері неформальної освіти майбутніх вихователів.

Завдання дослідження:

1. Визначити педагогічне значення, види та концепцію ігрової діяльності як елементу виховання професійно-прикладної культури майбутнього фахівця.

2. Висвітлити зміст основних концепцій ігрової діяльності;

3. Здійснити якісний аналіз практичного досвіду використання ігрової діяльності в роботі ДНЗ.

4. Обґрунтувати методичні рекомендації слухачам курсів підвищення кваліфікації для вихователів ДНЗ з питань організації ігрової діяльності.

Об'єкт дослідження – неформальна освіта вихователів ДНЗ.

Предмет дослідження – організація ігрової діяльності в ДНЗ для формування узагальнень у дітей старшого дошкільного та шкільного віку.

Виклад основного матеріалу статті. За науковими даними Інтернет-ресурсів [5] протягом життєвого та трудового шляху людини її супроводжують три основних види діяльності, які змінюють або доповнюють один одного: гра, навчання та праця, і розрізняються за особливостями мотивації, за організацією і кінцевими результатами.

Праця – основна діяльність людини, кінцевим результатом якої є створення продукту виробничої, або послуги невиробничої сфер, значимого для громадськості (суспільства). Попередником професійної діяльності виступають дошкільне, шкільне, позашкільне, вузівське, неформальне та інше навчання, де здобуваються основні знання, вміння та навички майбутнього фахівця [5].

Навчання [5] – це безпосередня підготовка людини до праці. Воно розвиває розумові, фізичні і естетичні навички та формує культурні й матеріальні цінності. Відповідно, на усіх етапах чи періодах життєвого і трудового шляху, використовується гра: від самостійної до навчальної та ділової.

Згідно загальної класифікації [5], всі ігри можна віднести до однієї з двох великих груп, фактором відмінності в яких є форми дитячої активності і участь вихователя, вчителя чи викладача. Загальновідомо, що у грі дитина намагається проявити всі свої найкращі якості і властивості. Вона проявляє захопленість, активізує свої здібності, створює оточення біля себе, налагоджує контакт, знаходить друзів. Грою малюк вчиться вирішувати проблеми, знаходити вихід. Правила привчають його до чесності, бо їх

недотримання карається обуренням з боку інших дітей. У грі дитина проявляє ті якості, які приховуються в повсякденному житті. Разом з тим ігри розвивають конкуренцію між дітьми, пристосовують їх до виживання за рахунок відстоювання власної позиції. Гра позитивно впливає на розвиток мислення, уяви, дотепності [5].

До самостійних ігор [5] відноситься така ігрова діяльність дитини, в підготовці і проведенні якої дорослий не бере безпосередньої участі, а враховується активність дітей (вони повинні поставити мету гри, розвинути її і вирішити самостійно. Діти в таких іграх проявляють ініціативу, що говорить про певний рівень їх інтелектуального розвитку. У цю групу можна віднести пізнавальні та сюжетні ігри, функція яких - розвивати мислення дитини).

Навчальні ігри [5] передбачають присутність дорослого, який створює правила і координує роботу дітей до досягнення ними позитивного результату (використовуються ці ігри з метою навчання, розвитку, виховання. До даної групи можна віднести ігри-розваги, ігри-драматизації, музичні, дидактичні, рухливі ігри. Від гри навчального типу можна плавно перенаправляти діяльність дитини до етапу навчання. Ці види ігрової діяльності узагальнюють її, в них можна виділити ще багато підвидів з різним сценарієм і різними цілями).

За визначенням науковців [6, с. 5] ігрова діяльність як елемент підвищення рівня фахової діяльності – це керована свідомістю внутрішня (психофізіологічна) і зовнішня (фізична) активність учасників гри, спрямована на досягнення перемоги в умовах протидії специфічним засобам гравця-конкурента при дотриманні встановлених чи обумовлених на початку гри правил. Таким чином виходить, що ігрова діяльність поступово готує дитину до входження в доросле професійне життя. Тому, вона є ефективним засобом формування і розвитку необхідних для життя і продуктивної праці якостей та властивостей особистості. Такою інтегрованою якістю, яка впливає на безпечний спосіб життя і ефективність майбутньої трудової діяльності людини нами визначено формування узагальнень.

Узагальнення за даними літературного джерела Інтернет-ресурсів [7] є основним елементом логіки та міркувань людини. Воно бере за основу існування множини елементів та однієї або декількох властивостей, спільних для цих елементів. Одним із таких елементів може виступати ігрова діяльність. Саме гра вимагає від гравця логічних міркувань для досягнення перемоги над гравцем-конкурентом.

В цілому гра [7, 8], це вид осмисленої невиробничої діяльності, де мотив лежить не в її результаті, а в самому процесі. Якщо термін «гра» використовується для позначення набору предметів (програм), які призначені для такої діяльності, то гра видається як форма

діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, в предметах науки і культури. Існують такі види ігор: настільні, азартні, рухливі, спортивні, рольові, дитячі, комп'ютерні, психологічні, трансформаційні, ділові ігри, творчі ігри (сюжетно-рольові, театралізовані, режисерські та ігри-драматизації, конструкторсько-будівельні); ігри з правилами (дидактичні, в томі числі настільно-друковані, рухливі), самотійні ігри тощо.

Шляхом експертної оцінки, в якій взяли участь викладачі кафедри дошкільного навчання та студенти-магістранти спеціальності «Дошкільне виховання» нами були відібрані такі ігри для підготовки майбутніх вихователів до формування узагальнень у дітей старшого шкільного віку: настільні, рухливі, рольові, дитячі, комп'ютерні та ділові ігри [7].

Створення типових для професії ситуацій і знаходження в них практичних рішень є стандартним для теорії управління (ділові ігри - моделювання виробничої ситуації з метою вироблення найефективніших рішень і професійних навичок) і військової справи (військові ігри - вирішення практичних завдань на місцевості і за топографічними мапами). Перші ігри з'явилися у тварин задовго до виникнення людини. Особливо мавпи використовують не тільки ігри, що пов'язані з ритуалами, але й схожі з іграми людей (шлюбний сезон тощо) [7].

Якщо людство використовує ігри з доісторичних часів (війна, любов, історія), то за Рубінштейном С. Л. гра - це основний вид діяльності дитини. Науковець відзначав, що гра зберігає і розвиває дитяче в дітях, що вона їхня школа життя і практика розвитку. За Ельконіним Д. Б. в грі формуються і розвиваються окремі інтелектуальні операції, змінюється ставлення дитини до навколишнього світу і створюється механізм власної точки зору на життя. Отже, виховання професійної культури майбутнього фахівця розпочинається, перш за все, в грі. Ділова гра представляє собою форму сучасної вузівської і після вузівської (неформальної) та іншої освіти [7].

Науковці (Тюков А.А., Неверкович С.Д., Лазарев В.С., Анісімов О.С., Щедровицький Г.П. та інші) виділяють: інноваційні, позиційні ігри; організаційно-навчальні ігри, навчальні ігри, організаційно-розумові ігри; організаційно-діяльні ігри та ін. Однією з різновидів розвиваючих ігор є настільні ігри, які в цікавій яскравій формі навчають дитину самотійності, кмітливості, образності мислення. В рамках теорії ігор, що дозволяє моделювати різні ситуації, гра прирівнюється до конфліктної ситуації, в якій мінімум два гравці

відповідно до певним правил прагнуть отримати максимальний виграш [7].

Як зазначалося Рубінштейном С.Л. [7] у дітей дошкільного віку гра також є основним видом дитячої діяльності. Деякі стихійні ігри дошкільнят мають виражену схожість з іграми представників тваринного світу, але навіть такі прості ігри як доганялки, боротьба і хованки в деякій мірі є окультуреними. Також в іграх діти наслідують трудову діяльність дорослих, приймають на себе різні соціальні та інші ролі (на цьому етапі відбувається диференціація за статевою ознакою).

Особливе місце серед загальної ігрової діяльності займають спеціально розроблені вихователями та науковцями розвиваючі ігри, в змісті яких виділяються дві основні стадії: на першій з них (діти від трьох до п'яти років) характерним є відтворення логіки реальних дій людей; де змістом такої гри є предметні дії; на другій стадії (діти від п'яти до семи років) замість відтворення загальної логіки відбувається моделювання реальних відносин між людьми, тобто змістом гри на цій стадії є соціальні відносини [7].

Гра практично з давніх часів виступає як форма навчання відтворення реальних практичних ситуацій з метою їх освоєння. Історично однією з цілей гри була вироблення необхідних людських рис, якостей, навичок і звичок, розвиток здібностей. Природне і непереборне прагнення дітей до гри з великим успіхом використовується в педагогічній практиці. Існують науково обґрунтовані ігрові методики і технології, розраховані на дітей різного віку [7].

Так, Патій І.В. організовано ігрову діяльність в ДНЗ, яка є важливою передумовою для розгортання самостійних ігор дітей та ознайомлення їх з предметним довкіллям [8]. Педагог, організовуючи самостійну ігрову діяльність дітей (вранці перед заняттями, у вільний від занять час, на першій чи другій прогулянці, у вечірні години тощо), враховувала такі методичні поради:

- організована самостійна діяльність дітей розпочиналася представленням їм повного набору можливих справ та завдань, розповіддю про їх особливості та значимість, постійним поповненням центрів розвитку (активності) дітей новими атрибутами чи їх видозмінами;

- обговорення з дітьми вимог до певних видів ігор чи окремих правил, яких слід дотримуватися. Ці правила мають бути відомими і ставитися до всіх дітей в однаковій мірі, і вимагати їх дотримання кожною дитиною слід завжди - тоді у дітей виробляється стала звичка: брати з дозволу, гратися обережно, не кидати, ділитися з друзями, домовлятися про свої ролі, прибирати робоче місце, ставити ігровий матеріал на місце;

- мотивація ігрової діяльності дітей, зацікавлюючи їх грою;
- пропозиція для кожної дитини вголос повідомити про своє рішення та вибір гри і спробувати його пояснити;
- повідомлення дітям, що кожний з них може пізніше відмовитися від свого першого задуму і грати в іншу гру, але бажано, щоб кожна розпочата справа була завершеною;
- вихователь обов'язково контролює хід гри, заохочує дітей, спонукає їх обирати складніші завдання чи допомагає іншим у завершенні справи;
- в процесі діяльності вихователь демонструє дитині свій інтерес та підтримку, впевненість у її можливостях, висловлює оптимістичну позитивну випереджуючу оцінку;
- після закінчення гри вихователь заохочує дітей до самооцінювання, вдаючись до запитань: «Чи задоволений ти результатом (грою)? Що тобі сподобалося, а що ні? Хто тобі допомагав?».

Педагог-вихователь Вернюк С. В. [4] підготувала для успішної організації сюжетно-рольових ігор дітей такі вимоги до гри:

- кожна дитина повинна вміти виконувати будь-яку роль тієї чи іншої гри;
- вживати ввічливі слова - необхідна умова культури спілкування;
- ігровий матеріал має бути привабливий і розміщений у доступних для дітей місцях;
- всіляко виявляти і підтримувати власну ініціативу дітей щодо гри;
- створювати батьками удома належні умови, а саме: виділяти достатньо часу та місця для гри; забезпечувати дітей різноманітними іграшками та іншим ігровим матеріалом; збагачувати малюків яскравими різноманітними враженнями та позитивним життєвим досвідом; формувати належні ігрові вміння на кожному віковому етапі; вчити спілкуватися з ровесниками; бути уважними, чуйними, тактовними щодо своїх однолітків.

Кіньова О. А. виокремила характерні особливості використання в роботі з дошкільниками розвивальних інтелектуальних ігор Б. П. Нікітіна [9]:

1. Кожна гра являє собою комплекс завдань, які дитина успішно виконує за допомогою картинок, кубиків, цеглинок, квадратиків, іграшок та ін.;
2. Завдання подаються дитині в різній формі: у вигляді моделі, площинного малюнка, креслення, письмової чи усної інструкції і в такий спосіб ознайомлюють дитину з різними видами передачі інформації;
3. Завдання виконуються за принципом народних ігор: від простого до більш складного і вони мають широкий діапазон

складності: від доступних для малюків до недосяжних для деяких дорослих, тому ігри можуть збуджувати інтерес протягом тривалого часу;

5. Поступове зростання рівня складності в іграх дозволяє дитині йти вперед і вдосконалюватися самостійно, тобто розвивати творчі здібності на відміну від навчання, під час якого все пояснюють і де формуються лише виконавські риси дитини;

6. Не можна пояснювати дитині спосіб і порядок виконання завдання, підказувати ані словом, ні жестом, ні поглядом. Дитина вчиться все брати самостійно з реального життя, вибудовуючи певну власну модель;

7. Не потрібно чекати і вимагати, щоб дитина з першого разу виконала завдання, - можливо вона ще не дозріла до даного завдання і необхідно зачекати ще день, тиждень, місяць або й більше;

8. Виконання завдань постає перед дитиною не в абстрактній формі, а у вигляді малюнка, візерунка, будівлі з кубиків, деталей конструктора, тобто у вигляді реальних, відчутних речей. Це дає змогу наочно співставити умови завдання і результат його виконання та самостійно перевірити точність виконання завдання;

9. Більшість розвивальних ігор не вичерпуються попередньо запропонованими завданнями, а дозволяють, педагогам, батькам складати нові варіанти завдань, придумувати нові розвивальні ігри (займатися творчою діяльністю більш високого рівня);

10. Розвивальні ігри дають можливість кожній дитині піднятися до вершин власних можливостей, де розвиток здібностей здійснюється найбільш успішно.

Гра як основний вид діяльності дитини може виступати і як метод навчання. Основною його відмінністю є наявність чіткої мети. При цьому конкретний зміст і форми ігрового процесу дуже різноманітні і визначаються цілою низкою чинників. Якщо розвиваючі ігри – це ігри на розвиток уваги, пам'яті, мислення тощо, то інші ігри виконують свою мету коли є оригінальними, цікавими і несуть в собі завдання, запитання, проблему, які необхідно негайно вирішити дитині [7].

Концепцією гри в педагогічній дидактиці є різні теорії, які отримали такі назви як теорія Гросса («теорія інстинктивності»), яка виходить із розвиваючої ролі гри. Відповідно до цієї теорії гра представляє собою підготовку до подальшої діяльності. Граючи, дитина освоює нові ролі, розвиває навички та розширює життєвий досвід. У дорослих гра не зникає, а перетворюється в рекреаційно-відновну діяльність, що має цінність як доповнення до здорового способу життя [7].

Згідно з концепцією гри, розробленої Гербертом Спенсером («теорія компенсаторності») під впливом ідей Фрідріха Шиллера, гра є засобом позбавлення від нереалізованої енергії. Теорія

функціонального задоволення Карла Бюлера розглядає задоволення, яке отримує гравець безпосередньо від ігрового процесу в якості головної мотивації. Згідно Фрейдистської, зокрема, Адлерівської теорії, в грі проявляється неповноцінність того хто грає, суб'єкт біжить від життя, з яким він не зумів впоратися. Без прояву творчої активності, гра перетворюється на звалище того, що витіснене з життя; з продукту і чинника розвитку вона стає виразом недостатності і неповноцінності, з підготовки до життя вона перетворюється на втечу від неї. Відповідно до теорії Холла «теорія рекапітуляції» гра є механізмом, за допомогою якого дитина переходить від однієї із стадій розвитку людства до іншої [7].

Відомі науковці Узнадзе Д. Н. і Виготський Л. С. спробували дати власну теорію гри [7]. Лев Виготський підкреслював, що дитина, яка грається, створює собі уявну ситуацію замість реальної і діє в ній, звільняючись від ситуаційної прихильності і виконує певну роль згідно з тим переносним значенням, які вона додає навколишнім предметам. При цьому він вважає гру елементом розвитку, але не вважає її першопричиною задоволення та переважаючим видом діяльності дитини. Особливо цікавився мотивацією гри Узнадзе Д. Н. За його теорією змістом гри є задоволення потреби використовувати ті функції, які розвиваються та ще не задіяні в реальній діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку:

1. Визначено та обґрунтовано значення, види та висвітлено концепцію ігрової діяльності як елементу виховання професійно-прикладної культури майбутнього фахівця.

2. Проаналізовано практичний досвід роботи ДНЗ з питань використання педагогами-вихователями ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Ними укладено практичні та методичні поради батькам, вихователям дітей дошкільного освітняського закладу та слухачам курсів підвищення кваліфікації вихователів.

Перспективами подальших досліджень є визначення передумов та педагогічних умов формування узагальнення як інтегрованої якості майбутнього вихователя в процесі виховання професійної культури фахівця в закладах основної та неформальної освіти.

Література:

1. Електронні ресурси бібліотеки В. І. Вернадського // [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://nbuv.gov.ua/node/554>
2. Кульчевич Н. М. Розвиток неформальної освіти в Італії як психолого-педагогічна проблема / Н. М. Кульчевич, А. А. Ребрина // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер.: Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. – 2016. – Вип. 9. – С. 242–246.

3. Неформальна спільність і формування засад самоорганізації суспільства (на матеріалі українського бароко) // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://referatu.net.ua>
4. Вернюк С.В. Роль ігрової діяльності в житті дитини // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=501>
5. Ігрова діяльність дошкільників. Види ігрової діяльності // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lestylefou.xyz/budinok-i-pobut/budinok-i-rodina/12852-igrova-dijalnist-doshkilnykiv-vidi-igrovoi.html>
6. Базильчук О.В. Спортивні ігри: навч. посібник / О.В. Базильчук, А.А. Ребрина, Є.В. Столітенко та ін. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 471 с.
7. Игра // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B3%D1%80%D0%B0>
8. Патій І.В. Організована ігрова діяльність в ДНЗ - важлива передумова для розгортання самостійних ігор дітей та ознайомлення їх з предметним довкіллям // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=474>
9. Кіньова О.А. Характерні особливості використання в роботі з дошкільниками розвивальних ігор Б. Нікіміна // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bilatserkva-dnz30.edukit.kiev.ua/poradnycya/pedagogichna_vitaljnya/organizaciya_igrovoi_diyalnosti_doshkilnykiv/

References:

1. Elektronni resursy biblioteki V.I. Vernadskoho // [Elektronnyi resurs] – Rezhy m dostupu: <http://nbuv.gov.ua/node/554>
2. Kulchevych N.M. Rozvytok neformalnoi osvity v Italii yak psykholoho-pedahohichna problema / N.M. Kulchevych, A.A. Rebryna // Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Ser.: Fizychnе vykhovannia, sport i zdorovia liudyny. – 2016. – Vyp. 9. – S. 242–246.
3. Neformalna spilnist i formuvannia zasad samoorhanizatsii suspilstva (na materialy ukrainskoho baroko) // [Elektronnyi resurs] – Rezhy m dostupu : <http://referatu.net.ua>
4. Verniuk S.V. Rol ihrovoi diialnosti v zhytti dytyny // [Elektronnyi resurs] – Rezhy m dostupu : <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=501>
5. Ihrova diialnist doshkilnykiv. Vydy ihrovoi diialnosti // [Elektronnyi resurs] – Rezhy m dostupu: <http://lestylefou.xyz/budinok-i-pobut/budinok-i-rodina/12852-igrova-dijalnist-doshkilnykiv-vidi-igrovoi.html>
6. Bazylchuk O.V. Sportyvni ihry: navch.posibnyk / O.V. Bazylchuk, A.A. Rebryna, Ye.V. Stolitenko ta in. – Khmelnytskyi: KhNU, 2015. – 471 s.

7. Yhra // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B3%D1%80%D0%B0>
8. Patii I.V. Orhanizovana ihrova diialnist v DNZ - vazhlyva peredumova dlia rozghortannia samostiinykh ihor ditei ta oznaiomlennia yikh z predmetnym dovkilliam // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=474>
9. Kinova O.A. Kharakterni osoblyvosti vykorystannia v roboti z doshkilnykamy rozvyvalnykh ihor B. Nikitina // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://bilatserkva-dnz30.edukit.kiev.ua/poradnicya/pedagogichna_vitaljnya/organizaciya_igr_ovoii_diyalnosti_doshkilnykiv/